

ΑΣΤΕΙΑΙ ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Σπυρ. Π. Λάμπρος

ΠΟΛΛΑΚΙΣ κινοῦσι τὴν φαιδρότητα ἡμῶν παρεξηγήσεις, εἰς ἃς ὑποπίπτουσι κακοὶ μεταφρασταὶ παρερμηνεύοντες τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτοτύπου καὶ ὑπειςάγοντες νόημα οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐν ἔκείνῳ ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὸν μὴ εὔδοξυμενον. Ὡς γνωστὸν ὁ μέγας Böckh ἀπεφάνθη, ὅτι ἐν γένει πᾶσα μετάφρασις, καὶ αὐτὴ ἡ ἀρίστη, ὑσικάζει πρὸς τὸ ἀντίστροφον τάπητος, ὅπου ὑπάρχουσι τὰ αὐτὰ μὲν νήματα καὶ χρώματα, ἄτινα ἀποτελοῦσι τὸ ὥραιον διάγραμμα τοῦ ταπητουργήματος,

ἀλλ' ἐν συγχύτει καὶ φύρδην μίγδην, οὐδεμίαν ἀπαρτίζοντα εἰκόνα. 'Αλλ' ἡ παρομοίωσις αὕτη οὐδαμῶς ἴσχύει τοῦ λόγου ὅντος περὶ τῶν οἰκτρῶν ἔκείνων παραμορφώσεων, αἵτινες ὅλως διαστρέφουσι τὸν νοῦν τοῦ ἀρχετύπου. 'Η Φαρέττα, ἵνα περιορισθῶ εἰς ἐν μόνον παράδειγμα, οὐδὲν ἔχει βεβαίως στοιχεῖον τοῦ Lafayette, ὅσον τρόπον μεταφράσει γαλλικῆς μυθιστορίας περιγραφὴν καθ' ἥν ἡ θάλασσα ἐγραγαλίζετο. Προφανές, ὅτι ὁ μεταφραστὴς εὗρεν ἐν τῷ πρὸ ὄφθαλμῶν του χειμένῳ τὴν φράσιν la mer chaloyait, ἥτοι ἡ θάλασσα ἐρρυτιδοῦτο ἐτεροχροοῦσα, ἀλλ' ἀγνῶν τὸ νόημα προσέτρεψεν εἰς τὸ λεξικὸν καὶ ανεζήτησε τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος chatouiller, ὅπερ δὲν ἦδυνατο παρὰ νὰ γαργαλίσῃ τὴν δύστηταν θάλασσαν. 'Εκ τοιούτων δὲ βεβαίως μεταφραστικῶν τερατουρ-

γιῶν ἐγεννήθη ἢ γνωστὴ τῶν Ἰταλῶν παροιμιακὴ φράσις traduttore traditore.

Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ τάξιν νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ταχθῶσιν αἱ ἀποδόσεις ἔκειναι ξένων κυρίων ὄνομάτων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, αἵτινες προέρχονται μὲν ἐξ ὑπερβολικοῦ ζήλου πρὸς εἰςποιήσιν τῶν ἀνδρῶν, οὓς σημαίνουσιν, εἰς τὸ μητρῷον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλ' ἀπολήγουσιν εἰς τελείαν μεταμφίεσιν, καθ' ἣν ὑπὸ τὸ νέον ἑλληνικὸν ὄνομα καθίστανται ἀδιαγνώριστοι οίονει φέροντες προσωπεῖον οἱ ἄνδρες οὓς θέλουμεν νὰ δηλώσωμεν. Τίς ἔχει φρονῶν δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον Ὑδροπότου τοῦ Λειμωνίου τὸν Γάλλον ποιητὴν Boileau Despréaux καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ Γερμανὸς φιλόγογος Vahlen νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡμεῖς ἔδω τὸν ὄνομάταμεν Οὐαλλῆνα; "Ισως ὑπάρχουσιν οἱ νομίζοντες, ὅτι αἱ τοιαῦται μεταγλωττίσεις γίνονται κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἑλληνίδος γλώσσης, ἀλλ' ἡ ἀκριβολογία αὕτη μοὶ φέρει ἀκουσίως εἰς τὴν μνήμην τὸ πάθημα δεινοῦ ἄλλως περσολόγου τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐιδελβέργης. "Οτε ὁ σάχης τῆς Περσίας περιώδευε πρὸ δέκα ἑτῶν καὶ πλέον τὴν Εὐρώπην καὶ ἔμελλε νὰ διέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀνέλαβεν ὁ εἰρημένος γλωσσολόγος νὰ προσφωνήσῃ τὸν μονάρχην ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ. Ἐξεφωνήθη δὲ ἡ προελαύια περσιστὶ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς γλωσσολογίας καὶ συμφώνως πρὸς τὰ τελευταῖα ποσίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης ταύτης τῆς γλώσσης. Ἀλλ' ὅτε ἔληξεν ὁ λόγος, ὁ σάχης, εὐχαριστήσας τὸν ρήτορα διὰ κινήσεως τῆς κεφαλῆς, ἐστράφη πρὸς τὸν διερμηνέα του, διαπυνθανόμενος τί εἴπεν ὁ λαλήσας καὶ ἐν τίνι γλώσσῃ εἴγε προσφωνήσει αὐτόν. Τόσον ἀκατανόητα ἴσαν εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, τὸν διάδοχον τῶν Ἀχαιμενιδῶν καὶ Σασσανιδῶν, τὰ περισκὰ τῆς ἀκαδημαϊκῆς γλωσσολογίας.

Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι δὲν διαστρέφομεν μόνον ἡμεῖς τὸ νόημα τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ ἵσως θέλουμεν διαστρέψει καὶ τὸ τῶν ἀνατολικῶν, δταν καὶ αὗται κατ' ὅλιγον διαδοθῶσι παρ' ἡμῖν. Καὶ οἱ ὑπερβόρειοι καὶ Ἐσπέριοι, ἀτε καὶ αὐτοὶ ὄντες τέκνα τέκνων τῆς Εὔας ὡς ἡμεῖς, ὑποπίπτουσιν εἰς ἀμαρτήματα παρόμοια, ἀτινα βεβαίως οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος γραμματικοὶ θὰ θεωρήσωσι βαρύτερα τοῦ προπατορικοῦ, προτείνοντες διὰ τοῦτο τὴν ἔξωσιν τῶν ἀμαρτωλῶν ἀπὸ τοῦ παραδείτου τῶν Μουσῶν. Καὶ ὅμως οἱ εἰς τοιαῦτα περιπεσόντες σφάλματα εἶνε συνήθως ἐγκριτώτατοι φιλόλογοι, ἀληθῆ σεμνώματα τῆς ἐπιστήμης, ὃν τὴν αἰγλην δὲν δύνανται: νάμαυρώσωσιν ὅλιγαι κηλίδες. Εἶνε ἄνδρες ἐκ τῶν δημιουργησάντων ἡ γενναίως προαγαγόντων τὴν

μελέτην τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, οὓς ὁφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ γεραιρωμεν καὶ τιμῶμεν. "Αν δ' ἐνταῦθα ἀπεφασίσαμεν νάναγράψωμεν ὅλιγιστα ἐκ πολλῶν τῶν παραπτωμάτων εἰς ἃ περιέπεσον, δύολογοῦμεν, ὅτι τὸ πράττομεν οὐκ ἄνευ δισταγμοῦ, τὴν μὲν παρεχομένην εἰς τὸν ἀναγνώστην θυμηδίαν εύρισκοντες δικαιολογοῦμένην ἐκ τῶν παρεπουμένων εἰς αὐτὴν διδαχμάτων, οὐδαμῶς δὲ φανταζόμενοι, ὅτι σαλεύομεν τοὺς ἄνδρας πρὸ τῶν ὑποίων ἀποκαλυπτόμεθα. Μὲ ἄλλους λόγους οὔτε ζηλοῦμεν οὔτε ἐπιγειροῦμεν ἔργον Ζωίλου. Οἱ Ζωίλοι οὔτε ἔλειψαν οὔτε θὰ λείπωσι φαίνονται πως ἀναγκαῖοι εἰς τὴν πολιτείαν τῶν γραμμάτων, ὡς εἰς τὴν φύσιν οἱ σκώληκες, οἱ κώνωπες καὶ ἄλλα δυσωνυμώτερα ζωύφια, ἀλλὰ ἥρητόν δι τοιούτοις πάντοτε Ζωίλοι. Θεὸς δὲ φυλάξαι ἡμᾶς ἀπὸ τοιαύτης δόξης.

Τις τῶν περὶ τὴν ιστορίαν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης διατριβόντων δὲν γνωρίζει τὸ σὸνον τοῦ Ducange, τοῦ Γαλέτου ἐκείνου λογίου τῆς δεκάτης ἑβδόμης ἐκατοντατετράδος ὅστις ὑπῆρξε τῶν ἀκαμάτων ἐρευνητῶν τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας καὶ ὁ συντάκτης τοῦ διτόμου γλωσσαρίου τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νέας ἑλληνίδος, ὅπερ καὶ σήμερον ἀκόμη παρέχει εἰς τοὺς ἐρευνητὰς ωφελεῖαν ἀνεκτίμητον :

Καὶ ὅμως τὸ Γλωσσάριον ἐκεῖνο ἔχει σφύλιατα δεινά, εἰς ἃ οὐδεὶς "Ἐλλην" ἦθελεν ὑποπέσει. Πολλὰ ἡδυνάμην νὰ καταγράψω, ἀλλὰ ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα εἰς τὰ στειότερα διὰ νὰ μὴ διαψεύσω τὴν ἐπιγραφὴν τούτου τοῦ σκαλαθύρωματος. Πρὸς ἔξήγησιν τῶν παραδειγμάτων, ἀτινα θὰ φέρω, εἴνε ἀνάγκη νὰ προτάξω, ὅτι ὁ Δουκάγγιος τὴν μὲν ὅλην τοῦ νεοελληνικοῦ του γλωσσαρίου παρέλαβεν ἐξ ἐκδεδομένων ἡ ἀνεκδότων κειμένων τῆς κοινῆς, ἀτινα ὡς τὸ πλεῖστον βρίθουσιν ἀνορθογραφιῶν, τὴν δ' ἐρμηνείαν τῶν λέξεων ἐπεχειρήσε πολλάκις διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ πρὸς ἀργακα γλωσσάματα. 'Αλλ' ἡ τοιαύτη ἀργακιούμαθεια ἔθλαψε πολλάκις τὸν λόγιον Γαλέτην.

Οὕτως ὁ Ducange πολλὰς λέξεις ἤντλησεν ἐκ τοῦ γειρογράφου τοῦ τέως ἀνεκδότου Βιβλίου τῆς κουρέστας, ὅπερ μετὸ δύο αἰῶνας ἐμελέτη ἡ ἐκδώση πρῶτος ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Buchon, ἀναγνωρίσας τὴν σημασίαν τοῦ μικροῦ στιχουργήματος διὰ τὴν ιστορίαν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ φραγκοκρατίας. 'Εν αὐτῷ εύρισκοντο καὶ οἱ ἔξης δύο στιχοί:

ὅτι εἰς τὸ 'Αράκλιθον ἔνι καλαῖς γιστέρναις

καὶ ἀστίδει νὰ τοῦ δώσωσιν ἐκ τὸ νερὸν ἔχεινο.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐνόησεν ὁ λεξικογράφος, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς μεταφράσεώς του.

Αλλὰ τὸ ἀστέλλει, τὸ ἀνορθόγραφον ἐκεῖνο ἀστέλλει, ὅπερ μόνον ὁ πρὸς τὴν κοινὴν καὶ τὸν ιωτακισμὸν τῆς ἄριστα ἔξωκειωμένος ἡδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὡς σημαῖνον τὸ ἄς στείλη ὑπῆρξε δὶ' αὐτὸν ἀληθῆς πέτρα σκανδάλου. Φανταζόμεθα τὸν ἰδρῶτα τοῦ ἀλλογενοῦς φιλολόγου, ἀνατρέχοντος πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ παραδόξου γλωσσήματος μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἀρχαίου Ἡσυχίου. Ἐν τῷ γλωσσαρίῳ ἐκείνου ἐνόμισεν ὁ Δουκάγγιος ὅτι ἀνεῦρε τὴν σημασίαν τοῦ δὶ' αὐτὸν δυσερμηνεύτου λεξιδίου καὶ ἀνέγραψε πρὸς ἔξηγησιν αὐτοῦ ἐν τῷ λεξικῷ του τὰ ἔξης. «ΑΣΤΗΔΑΙ astella, sive πλεκουμένας.» Οὕτω τὸ παρερμηνεύθεν ἄς στείλη ἔξηγήθη ὡς ἴσοδύναμον πλεκτοῦ καλάθου.

Οὐχ ἦτον ἀστεία εἰνεὶ ἡ λέξις γέρρητο. Κατις ἡρμηνεύθη ὡς σημαίνουσα τὸ σπέρμα τῆς λύγου. «Γέρνητο semen agni casti. Δαμναμέτη βότανον τοῦ γέρνητο σπέρμα ἀνου κάτου ... Διογυσίας γέρνητο σπέρμα ἀνου κάτου κτλ.» Ἀλλ' ἡ λέξις εἰνεὶ ἀνύπαρκτος. Τὰ δὲ ἐκ τοῦ νεοελληνικοῦ βοτανικοῦ λεξικοῦ παρατεθέντα χωρία παρεξήγησεν ὁ λεξιογράφος. Τὸ τοῦ γέρρητο οὐδὲν ἄλλο εἰνεὶ ἡ ποῦ γέρρει το.

Τοιαῦται καθ' ἔκαστην ἐσφαλμέναι λέξεις εὐρίσκονται πολλαὶ ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ τοῦ Δουκαγγίου. Ἀλλ' αἱ δύο παρατεθεῖσαι εἰνεὶ χωρίς ἀμφιβολίαν αἱ ἀστειόταται. Ἀλλ' ὁ λεξιογράφος ὑπέπεσε καὶ εἰς σειράς ὅλας παρομοίων πρὸς ἄλληλα ἀμαρτημάτων, παρασυρθεὶς ἐξ ἀνεπαρκοῦς γνώσεως τῆς νεοελληνικῆς, ἐνίστε δὲ καὶ ἐκ συστηματικῆς κακογραφίας τῶν ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας γειρογράφων. Τὸ νὰ ἐκεῖνο τὸ τόσον ἀπλοῦν καὶ ὅμως τόσους ἀλλογενεῖς σκανδαλίζον ἐνίστε ἀνευ λόγου ἐκ συνηθείας τῶν βιβλιογράφων τῶν παρελθόντων αἰώνων, ἔχει ἀποδάλει συνήθως ἐν τοῖς γειρογράφοις τὸν τόνον τοῦ καὶ ἐνοῦται μετὰ τῆς λέξεως εἰς ἣν χναφέρεται. Οὕτως ἔγραψον οἱ προπάτορες ἡμῶν νακάμη, ραδείρη καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ τοῦτο παρεξηγήσας ὁ Δουκάγγιος ἐσχημάτισεν ἐκ τῶν τοιούτων μετὰ τοῦ ἀτόγου νὰ συνθέτων λέξεων ῥήματα παράδοξα, ἀτινα ἀνέγραψε κατὰ σειρὰν ἐν τῷ λεξικῷ του ὑπὸ τὸ στοιχεῖον N. Ἐπελθούσης δὲ ἔπειτα τῆς ἀνάγκης τῆς ἐρμηνείας τῶν τοιούτων νεοπλάστων λέξεων, ἐγεννήθησαν αἱ ἀστειόταται τῶν παρανοήσεων.

Ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ εὔρισκομεν ῥῆμα rāpteur, rauγάζειρ, rārtíζειρ. Ἀλλὰ τί εἰνε νομίζεις ταῦτα, ἀναγνῶστα; Τὸ εὐκολώτερον πρὸς κατανόησιν εἴνε τὸ rāpteur σημαῖνον κατὰ τὸ λεξικὸν ὅτι καὶ τὸ συμβαίνειν (evenire anidere). Τὸ γωρίον ὅπερ προεπάγει ὁ Δουκάγγιος πρὸς πίστωσιν τῆς λέξεως «τὸ

πρᾶγμα ὅπου μέλλει νάρτη» ἔξηγει τὴν παρανόησιν ἐπαρκῶς. Τὸν rārtētη σύδεν ἄλλο εἶναι ἡ = νάρτη, νάλθη, νὰ ἔλθῃ. Δυσκολώτερον εἶναι τὸ ναντίζειν. Ἐπ' ἵσης εὐεξήγητον εἶναι τὸ rauγáζειν, προελθὼν ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Δουκαγγίου ἀναγνωσθέντος rauγáζη = νὰ ἥγάζῃ. Τὸ κείμενον ἔξι οὖ παραλαβὼν ἔπλασε τὸ ἀνύπαρκτον ὅημα ὁ Γαλάτης, εἶναι τὸ ἔξῆς «νάντυσωμε τὰ στάμενα ἐτοῦτα ποὺ βαστοῦμε» ὅπου τὸ λᾶθος τοῦ χειρογράφου διορθωτέον εἰς rauγáζσωμε, ὅτε ἔξηγουνται τὰ ἐπόμενα, ὅταν εἰξέρωμεν ὅτι στάμενα ἐλέγοντο τότε τὰ χρήματα. Ἀλλ' ὁ λεξικογράφος δὲν ἔπειχείρησε μὲν τὴν διόρθωσιν, ἔνδιμισε δὲ ὅτι εὗρε τὴν σημασίαν τῆς λέξεως πλάσσων ἀπαρέμφατον ὅηματος ἀνυπάρκτου rauγáζειν, ὅπερ εὗρε μάλιστα προερχόμενον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ nantir, πρὸς ὁ ἔξωτερικῶς ὅμοιάζει, καὶ ἡρικήνεσse διὰ τοῦ καταθέτειν (deponere). Ἀλλὰ τὸ ἀστειότατον τῶν τοιούτων ὅημάτων εἶναι τὸ rauγaρíζειν μετὰ τῆς ἐρμηνείας του. Τὸ ὅημα ἐπλάσθη εὐκόλως ὑπὸ τοῦ λεξικογράφου καθ' ὅμοιον τρόπον πρὸς τάνωτέρω ἐκ τοῦ ἔξῆς χωρίου «φωναίς γάρ ἔχουσι γλυκέα νὰ γκαρίζουν.» Τί δὲ σημαίνει τὸ rauγaρíζειν; ὅτι καὶ τὸ rauγaρíζειν, ἀπαντᾷ ὁ συντάκτης τοῦ Γλωσσαρίου, ἡ δὲ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ ἀράκαρα.

'Αλλὰ τὸ δυστυχὲς rā δὲν ἔμελλε μόνον νὰ δώσῃ γαλλικὸν τύπον εἰς τὸ nantir καὶ νακαρίζειν. 'Αφ' οὖ ἔξεγαλλίσθη καὶ ἔφυγεν ἀπαξ ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐπέπρωτο κατὰ τὸν αἰῶνι μας νὰ κάμη καὶ πολὺ μακρυνότερον ταξείδιον. Ἐδίδασκε φιλολογικὰ μαθήματα ἐν τινὶ γερμανικῷ πανεπιστημάτῳ ὁ καθηγητής F... καὶ λόγου ποτὲ ἐλόντος περὶ τοῦ σκανδαλώδους τούτου rā εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του ὅλιγα περὶ τοῦ πόθεν τοῦτο προῆλθεν. 'Ο καθηγητής ἀπέθανε καὶ οἱ εὐγνώμονες μαθηταὶ του, περισυλλέξαντες τὰ τετράδια παρ' ἐπιμελῶν ἀκροατῶν, ἐτύπωσαν τὰ μαθήματα αὐτοῦ. 'Εν αὐτοῖς εὔρισκονται καὶ τὰ περὶ τοῦ rā λεγθέντα. 'Αλλὰ τί, νομίζετε, φέρεται περὶ αὐτοῦ; "Ότι «τὸ νεοελληνικὸν rā προέρχεται... ἐκ Κίνας!» Ο καθηγητής εἶχεν ἀληθῶς διδάξει ὅτι «das neugriechische rā Kommt vom īna her» ἦτοι «τὸ νεοελληνικὸν rā προέρχεται ἐκ τοῦ īra, ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ δασεῖα παρὰ Γερμανοῖς προφορὰ τοῦ īra (σχεδὸν χίνα) συμπίπτει πρὸς τὴν τοῦ China, ἦτοι τῆς Κίνας, ὁ φοιτητής, οὐ τὸ τετράδιον ἐχρησίμευσε κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς μοιραίας ἐκείνης σελίδος, παρανοήσας ὑποκατέστησε τὴν Kínar, εἰς τὸ īra.

'Αλλ' ἐπιστρέψωμεν ἀπὸ τῆς σινικῆς αὐτοκρατορίας, μέχρι τῆς δοπιαὶ ἡγαγάκασθμεν νὰ καταδιώκωμεν τὸν λιποτάκτην ἥμῶν συμπολίτην, εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸν Δουκάγγιον. "Ο, τι ἔπα-

Θεν ὁ σοφὸς λεξικογράφος ἔνεκα τοῦ *rā*, συνέβη εἰς αὐτὸν καὶ μὲ τὸ ἀς καὶ μὲ τὸ ἄρθρον. Τὸ ἄτονον ἡς ἐνούμενον μετὰ τῶν ἐπομένων ἀπετέλεσεν ἀνυπάρκτους λέξεις, οἷα ἡ ἀνωτέρω ἀναγραφεῖσα ἀστῆλαι, τὸ ἀστάμε, κτλ. Τούτων εἶνε καὶ τὸ ἀσείχα (= ἡς εἶχα), ὅπερ ἡρμήνευσεν ὁ Γαλάτης ὡς δυνάμενον ἵσα καὶ τὸ ἥσυγως (*tacite*). Ἡ δὲ ἔνωσις τοῦ ἀτόνου ἄρθρου, ἴδιως ἐν τῷ πληθυντικῷ, μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐν λέξεσιν ὡς τζαρματωσιάς, *ταρθούρια* (=τὰς ἀρματωσιάς, τὰ ρουθούνια) ἐγέννησε τὰς ὄνομαστικὰς τοῦ ἑνικοῦ τζαρματωσιά, *ταρθούριν*, αἵτινες ἐνεθρονίσθησαν σοβαραὶ ἐν τῷ γλωσσαρίῳ.

Οἱ Γερμανοὶ δὲν ἔμειναν ὀπίσω. Καὶ δὲν λέγω ἐρευνητὰς τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐπιφανεῖς καὶ κορυφαίους, οἵτινες ὑπέπεσον εἰς δεινὰ παραπτώματα. Ἀλλ' ὁ γῶρος δὲν ἐπιτρέπει πολλὰς παραθέσεις καὶ θ' ἀρκεσθῶ εἰς πολὺ ὀλίγα μόνον παραδείγματα.

Πολλὴν εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν οἱ "Ελληνες εἰς τὸν μακαρίτην Wagner, δειτις εἶνε ἐκ τῶν δόντων ὕθησιν εἰς τὴν μελέτην τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας διὰ διαφόρων δημοσιεύσεων κειμένων, ἐν οἷς ἔξεχουσι τὰ *Carmina Graeca medii aevi*. Εἰς διόρθωσιν τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ τὸ πρῶτον δημοσιευθέντων μεσαιωνικῶν κειμένων οὐ μόνον ὁ Wagner εἰργάσθη, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι φιλόλογοι, ὃν ἐξήγησε τὴν γγώμην. Καὶ σμως πόσα ἔμειναν ἐσφαλμένα ἢ παρεδιορθώθησαν! Τίς "Ελλην δύναται: νὰ ἐννοήσῃ τὸν στίχον

"Ω; τὸ χαλάξι νὰ πετᾶς κι: ὡς κούκουλον νὰ πέφτῃς;

Καὶ τίς δὲν θὰ διορθώσῃ ἀμέσως τὸ κούκουλον εἰς πούπουλον;

Δὲν εἶνε ἀστεῖος ὁ στίχος

Κι' ἀπ' τὴν βιὰν ὁ μαῦρος του οὐδὲν ἐπήδη χῶμα;

Τὸ χειρόγραφον ἔχει χομε κατὰ τὸν ἔκδότην, ἵσως δὲ ἔχει μᾶλλον χάμε ἀν ἔξετασθη χαλλίτερον, διότι τότε εἶνε εὐεξήγητον τὸ γόνυμα, μάλιστα ἀν διορθώσωμεν τὸ ἐπήδη εἰς ἀπάτει ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἵππος ἔνεκα τῆς βίας του δὲν ἐπάτει τὴν γῆν.

Ἄλλαχοῦ δὲ τὸ ἄριστα ἐν τῷ χειρογράφῳ ἔχον σίτορ πληθερόν, ἦτοι πλήθοντα, ἀφθονον, παρεδιορθώθη εἰς σίτορ πλέθριον. ὅπερ οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν μόνον καὶ μόνον διότι τὸ πληθερὸν δὲν εύρισκεται εἰς τὰ λεξικά.

Ἄλλὰ σχεδὸν κωμικὴ εἶνε μία ἐν τοῖς κειμένοις τούτοις παραδιόρθωσις τοῦ μακαρίτου Βουρσιανοῦ. Ο μναλὸς φυραίνει λέγεται ἐν τινι τῶν ποιημάτων, καὶ ἔχει ἄριστα, ὡς ἐννοοῦμεν ὅλοι.

Καὶ ὅμως ὁ ἄλλως δεινὸς φιλόλογος προτείνει τὴν διόρθωσιν ὁ μυαλὸς ἔηραιρε !

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν παρερμηνειῶν τοῦ Ἰακώβου Γρίμου, ποὺ τοῦ ὅποιου ἄλλως δικαίως κλίνει ἡ ἐπιστήμη τὴν κεφαλήν; Ἐκδίδων παλαιόν τι νεοελληνικὸν κείμενον ἐνόψισεν ὅτι τὸ κοινάσιον, ὅπερ σημαίνει ὄρνιθῶν, δηλοῦ μικρὸν κώμητ, ὅτι τὸ ἀνατός τοῦ γειρογράφου=ἄν αὐτὸς σημαίνει τὸν ἀνηματένον, ὅτι τὸ τόκουσα (=τόκουσα, τὸ γῆκουσα) δηλοῦ τοκήσσαν ἡ τοκάδα ἀγνάδα.

Τὸ κείμενον, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ὅποιου ὁ μέγας τῆς Γερμανίας γλωσσολόγος περιέπεσεν εἰς τὰς προμνημονευθείσας παρανόησεις εἶνε ἡ μεσκιωνικὴ ἔκεινη διήγησις περὶ τοῦ ὄνου καὶ τῆς ἀλώπεκος, ἥτις ἔγει καταστῆ δημώδης ἐν ὅλαις σχεδὸν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς φιλολογίαις, καὶ παρ' ἡμῖν μὲν ἀπέβη συνηθέστατον ἀνάγνωσμα τοῦ λαοῦ ὡς Φυλλάδα τοῦ Γαδάρου, παρὰ δὲ τοῖς Γερμανοῖς ἡξιώθη τῆς τιμῆς νὰ ἐπιληφθῇ αὐτῆς αὐτὸς ὁ Goethe, γράψας ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης τῆς διηγήσεως τὸ περιλάλητον ἐπύλλιόν του Reineke Fuchs. "Ἐν τινι τῶν γειρογράφων τὸ ἐλληνικὸν στιγμούργημα φέρει τὴν ἐπιγραφὴν Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου." Ή δ' ἐπιγραφὴ αὐτὴ ἔδωκεν ἀφορμήν εἰς παρανόησιν φοβερὸν τοῦ Δουκαγγίου, δι' ἣς τὸ ἀγιολόγιον τῆς ἡμέτερας ἐκκλησίας ἐπλουτίσθη διὰ τοῦ ὄνουματος τίνος; τοῦ Γαδάρου, ὅστις ἔνεκα τῆς συγήθους σηματίας τῆς λέξεως συναξάριον ἐνομίσθη ὑπὸ τοῦ λεξιογράφου ἀγίος τις, οὐ τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον περιελάμβανε δῆθεν τὸ τέως ἀνέκδοτον ποιῆμα.

Μοὶ ἐδόθη ἄλλοτε ἡ εὔκαιρια* νάναγράψω καὶ ἄλλα ὄνόματα κύρια ἐπ' ἵσης ἀνύπαρκτα ὡς τὸ τοῦ ἀγίου Γαδάρου, ἀτινα εἶνε προτὶ ἀπλῆς παρεξηγήσεως ἄλλογενῶν λογίων. Ἐντῷ καταλόγῳ ἔκεινω παρουσιάζεται ὁ ἱερομόνχος Τάγα συνηδελφωμένος μετατοῦ Πρικίνου, καὶ ὁ Bio συμπορευόμενος μετὰ τοῦ Ἐμπτετοῦ ξ., καὶ ἔκει τὸ ὁνομάτιν τῷ μπακάλιδων ἔλασθεν ἀληθῶς σοφικὸν ὄψιν μεταβλήθεν εἰς ἐπιφανῶν ῥωμαίων γένη, τοὺς ῥονφετίους καὶ τοὺς μπακάλιδες.

Αλλὰ δὲν θὰ ἔγη τέλος ἡ παροῦσα διατριβὴ ἢν φιλοξενεῖ τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ κ. Σκόκου ἃν θελήσω νὰ παρατείνω ἀκόμη τὸν λόγον ἀπαριθμῶν πολλὰς καὶ ἄλλας παρομοίας παρανοήσεις. Διὰ τοῦτο ἀναγκάζουμε καὶ πανύσω, ἀλλ' ἀφ' οὗ πρότερον ἀναγράψω δύο ἐν ὀλίγῃ ὥρᾳ παρεξηγήσεις ἀναλόγους, ὃν παρέστην ἐγὼ αὐτὸς μάρτυς τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1885. Εύρισκόμην ἐν Χαιρωνείᾳ μετὰ τοῦ σεβαστοῦ φίλου κ. Κ. ἀριστῶν μετὰ πολύωρον ἴππα-

* Ιδ. Ἀνύπαρκτα ὄνόματα ἐν «Παραστᾶ» τόμ. Α' σ. . . . .

σίαν ύπὸ καυστικὸν ήλιον ἐν τῷ ἐλεεινῷ ἔκεινῳ χανίῳ, ἐκ τοῦ ὁποίου τόσον ὡραῖα φαίνονται τὰ τείχη τῆς πόλεως, περὶ ἣν το-
σαῦται συνεχροτήθησαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πολυθρύλη-
τοι μάχαι. Μεταξὺ δὲ καταβροχθίζοντες τὸ λιτὸν ἥμαντον πρόγευμα
συνεζητοῦμεν ἴστορικά τινα καὶ τοπογραφικὰ περὶ τῆς πρὸς τὸν
Φίλιππον μάχης, ὅτε ἡσθάνθημεν τὴν ἔλλειψιν τοῦ Παυσανίου, ὃν
κατὰ σύμπτωσιν κακὴν δὲν εἴχομεν συμπαραλάβει. Ἀλλ’ ὁ συν-
οδοιπόρος μου, ὄρθως ἀναλογισθεὶς ὅτι ἐνίστε διδόσκαλοι, δήμαρ-
χοι ἢ φύλακες ἀρχαιοτήτων ἔχουσι πρόχειρον χάριν ἐπιδείξεως
πρὸς τοὺς ξένους τὴν συγγραφὴν τοῦ ἐκ Λυδίας περιτηγητοῦ, κα-
λέσας τὸν ξενοδόχον — Μήπως ἔχετε ἐδῶ εἰς τὸ γωρίον κανένα
Παυσανίαν; ἥρωτησε. — Μάλιστα, ἀπήντησε προθύμως ἔκει-
νος. — Δὲν μᾶς κάμνετε τὴν χάριν νὰ τον φέρητε; — Ἀμέ-
σως. Μετ’ οὐ πολὺ παρουσιάζετο εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχροῦ
ξενῶνος ὡχρὸς γόνος τῆς Κάπραινας, ἦτις, διαδεχθεῖσα τὴν ἀρ-
χαίαν Χαιρώνειαν, ἐμπερικλείει τοὺς ὡχροτάτους τῶν Ἑλλήνων
ὅσους ποτὲ εἶδον. Ἐκράτει νικηθῶς διὰ τῆς ἑτέρας τῶν γειρῶν σα-
νίδα ἐφ’ ἣς ἔκειντο φύλλα καπνοῦ, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας μαχαιρίδιον
δι’ οὐ ἐπιτηδείως καὶ μετὰ ταχύτητος ἔκοπτε τὸν καπνόν. Ποὺ
μικροῦ εἴχεν εἰςαγθῆ ὁ περὶ καπνοῦ νέος νόμος καὶ ὁ Χαιρωνεὺς
ἐνετρύφα εἰς τὴν κατὰ δύναμιν παράβασιν αὐτοῦ, ἐξελέγγων ἀλη-
θεὸς τὸ τῶν Ἰταλῶν legge fatta, malizia pensata. — Ποῦ εἴνε
λοιπὸν ὁ Παυσανίας; ἐπανελάθομεν. — Ορίστε, ἡ εὐγενεία του,
ἀνταπήντησαν ἡμῖν, ἐπιδεικνύοντες τὸν καπνοκόπτην. Ἡτο ἀλη-
θῶς Παυσανίας, ἀπολελυμένος τῆς ὑπηρεσίας ὑπαλληλίσκος, ὅσ-
τις δυστυχῶς δὲν ἤδύνατο νὰ γρηγορεύσῃ εἰς ἡμᾶς ἀντὶ τοῦ
Παυσανίου. Ἐξηκολουθήσαμεν ἀργαιολογοῦντες καὶ μὴ δυνάμε-
νοι νὰ λησμονήσωμεν σὺν τοῖς ἀλλοῖς, ὅτι εὔρισκόμεθα ἐπὶ τῆς
γῆς, ἦτις εἴχε γεννήσει τὸν Πλούταρχον. Ο σύντροφός μου ἡσθά-
νετο τὴν ἀνάγκην νὰ καταστήσῃ κοινωνοὺς τῶν ἰδεῶν μας καὶ
τοὺς ἀπαθεῖς ἔκεινους διαδόχους τῶν πάλαι Χαιρωνέων. — Εἰ-
ξέυρετε, ἥρωτησε καὶ πάλιν. ὅτι σεῖς ἔχετε ἔνα μέγαν συντοπί-
την; — Ποῖον, ἥρωτησαν περίεργοι. — Τὸν Πλούταρχον. Τὸν γνω-
ρίζετε; — Πῶς νὰ μὴν τὸν γνωρίζωμεν, τὸν κύρον Πλούταρχον.
Ἄλλὰ τὸ κύρον ἔκεινο τὸ πρωταγθὲν τοῦ ὄνόματος τοῦ συγγρα-
φέως τῶν Βίων, μᾶς ἐπεισέν, ὅτι προέκειτο περὶ νέας παρανοή-
τσεως. Ἡμεῖς ἀνεφέρομεθα εἰς τὸν παλαιὸν Χαιρωνέα, οἱ δὲ ἀγα-
θοὶ φίλοι τοῦ Καπραινίτου ξενοδόχου ἐνόσουν τὸν ἐν *** κ. Πλού-
ταρχον *** τὸν μόνον, ὡς φαίνεται, νέον Χαιρωνέα, οὐ τὴν ἀν-
τιπολίτευσιν ἔχει νὰ φορηθῇ ὁ ἀργαῖος.